

Лит.: Юридический факультет Харьковского университета за первые сто лет его существования (1805–1905). Х., 1905; Профессор М. П. Чубинский и 35-летие его партийной, литературной и общественной деятельности: юбилейный сборник. Белград, 1930; Маклецов А. Русские юристы в Югославии. «Закон и суд». Рига, 1933, № 10(40); Магуза А. О. Профессор Михаил Павлович Чубинский и его вклад в теорию криминологии и науку уголовного права // Российский криминологический взгляд, 2010, № 4.

І. Б. Усенко.

ЧУЙКЕВИЧ Федір Олександрович (1685 або 1695 – бл. 1759 або бл. 1764) – видатний укр. правознавець. Походив з давнього козац.-старшинського роду, багато представників якого обіймали високі посади і належали до правної еліти Гетьманщини. Його батько, Олександр Іванович Чуйкевич, був бунчуковим товаришем, писарем, а з 1709 – наказним полковником Полтавського полку. Є відомості, що вищу освіту Ч. отримав у Києво-Могилянській академії та Краківському ун-ті, в якому, очевидно, мав нагоду прослухати і курс правничих дисциплін. Службу розпочав 1704. З 1717 – писар Ген. військ. канцелярії, сотник. Із 1721 – бунчуковий товариш. У 1750 одержав звання бунчукового товариша. Власноручно складений Ч. докт «Сказки о службе моей» 1756 та «Экстракт» Ген. військ. канцелярії про службу бунчукового товариша Ч. 1741 свідчать про поч. його служби у 1717 у канцелярії Ген. суду м. Глухова, у якому за особистим розпорядженням гетьмана І. Скоропадського виконував функції писаря.

У 1718 як секретар «суд. справ» у складі гетьман. почту відвідав Москву. У 1721 гетьман Іван Скоропадський, висловлюючи високу довіру Ч., призначає його бунчуковим товаришем, на що вказують систематичні виїзди Ч. у полки для виконання різноманітних гетьман. настанов. З 1722 Ч. повернувся до Ген. суду, в якому працював на посадах асесора і писаря. Працював в Апеляц. колегії, Колегії для Ген. старшини, Третейському суді Гетьманщини. У 1737–39 був у складі спільної комісії з розгляду скарг між підданими Росії та Польщі.

Виконуючи доручення гетьмана Д. Апостола, разом з М. Ханенком склав попередній список членів кодифікаційної комісії, яка працювала у 1728–43 над розробкою зб. «Прав, за якими судиться малоросійський народ».

З 1750 бунчуковий товариш у гетьман. уряді К. Розумовського. Працював у Ген. рахунковій комісії та у Домовій екон. канцелярії.

Служба на різних посадах у суд. установах зробила з нього компетентного практика-правника, який глибоко знав чинне зак-во – розпорядження гетьман. влади, укази рос. уряду, використовував їх як джерело, поряд зі статтями Б. Хмельницького. Усебічно вивчаючи тогочасну суд. систему, зокрема суд. устрій і суд. процедуру, знав усі їх хиби та представляв узгоджене авторське бачення налагодження дієвого судочинства.

Отримані у процесі правничої практики глибокі знання, поєднані з творчими особистими якостями, надали змогу здійснити упродовж 1750–58 прив. кодифікацію укр. зак-ва, наслідком якої стала зб. «Суд і розправа в правах мало-

російських...» Це була, по суті, друга в Гетьманщині після «Прав, за якими судиться малоросійський народ», спроба впорядкування матеріального і процес. права, але лаконічніша і насиченіша. Уникаючи детальної регламентації відповідних сусп. відносин, автор обмежувався переважно питаннями судоустрою і судочинства, а також частково зем. і спадкового права. Поряд із цим автором обґрунтовувалася думка про доцільність утворення на Гетьманщині шляхетських судів на засадах Литов. статуту. Ця збірка, власне, була витягом із польс.-литов. та рос. зак.-ва, а також звичаєвого права, що діяло на Лівобережжі й Правобережжі впродовж 15–18 ст. Структурно вона складалася з таких розділів: 1) Про докази; 2) Про рочки й роки (судова організація); 3) Про процес; 4) Про апеляції; 5) Про виконання рішення суду; 6) Про посаг, віно і привінок. У трав. 1752 збірку було передано гетьманові К. Розумовському з присвятою від Ч. Вона мала вплив на запроваджену ним суд. реформу 1760, особливо на реформу Ген. суду. Згодом автор додав розділи: Про Апеляції зі Статуту (1754); Про давність земську (1755); Про суд польовий, підкоморський і комісарський, тобто межовий (1758). Ідея необхідності спрощення

суд. системи, зменшення кількості апеляц. інстанцій, розмежування суд. і викон. гілок влади виразно виявлялася у цій збірці. Не набувши офіц. статусу, вона поширювалася для користування у межах Гетьманщини у рукописних списках. Зібрані й систематизовані юрид. норми спрямовувалися на зміцнення феодално-кріпосницьких відносин в Україні.

Цінність та інтерес праці Ч. виявляється у тому, що вона вперше відкриває нам правничу думку укр. діяча 18 ст., який вимагав від суддів справедливості і бачив гарантію її у правильній організації суду і у компетенції суд. діячів.

Лит.: Довідник з історії України: А – Я; за заг. ред.: І. Підкова, Р. Шуст. К., 2001; Василенко М. П. Вибрані твори, т. 2: Юридичні праці. К., 2006; Правова система України: історія, стан та перспективи, т. 1: Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України; за заг. ред.: М. В. Цвік, О. В. Петришин. Х., 2008; Правознавча спадщина Глухівщини: до 300-річчя проголошення Глухова столицею Лівобережної України; за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. К., 2008; Уривалкін О. М. Довідник з історії України. К., 2009.

Н. С. Стеценко.

УДК 340(477)(031)

ББК 67(4УКР)я2

В27

Редакційна колегія 1-го тому:

**В. Д. Гончаренко (голова редколегії),
О. В. Зайчук, В. М. Єрмолаєв, В. В. Лемак,
В. О. Рум'янцев, І. Б. Усенко, О. Н. Ярмиш**

В27 Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. — Х. : Право, 2016.

ISBN 978-966-937-048-8

Т. 1 : Історія держави і права України / редкол.: В. Д. Гончаренко (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. — 848 с. : іл.

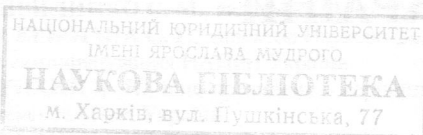
ISBN 978-966-937-049-5

Видання є систематизованим зводом знань про суспільний, державний лад, джерела й основні інститути права, які характеризують багатовікову історію українського державотворення.

Розраховане на науковців, викладачів, студентів вищих навчальних закладів, а також усіх тих, хто цікавиться історією держави і права України.

УДК 340(477)(031)

ББК 67(4УКР)я2

© Національна академія правових наук України, 2016

© Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2016

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2016

© Видавництво «Право», 2016

ISBN 978-966-937-049-5 (т. 1)

ISBN 978-966-937-048-8